

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Sreda, 29. avgust 2012 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

Vir 1

Komaj se zdi potrebno dodati, da primarna socializacija vključuje več kot le spoznavno učenje. Odvija se v okoliščinah, ki so polne čustvenega naboja. Pravzaprav imamo dober razlog, da verjamemo, da bi bilo učenje brez čustvene navezanosti na pomembne Druge vsaj težko, če že ne nemogoče. Otrok se identificira s pomembnimi Drugimi preko različnih načinov čustvovanja. Kakršnikoli že so, internalizacija se pojavi samo skupaj z identifikacijo. Otrok prevzame vloge in drže pomembnih Drugih, se pravi, da jih internalizira in napravi za sebi lastne. S to identifikacijo s pomembnimi Drugimi postane otrok sposoben lastne identifikacije in pridobivanja subjektivno sklenjene in verodostojne identitete.

(Berger, P. L., Luckmann, T. (1988): Družbena konstrukcija realnosti. Razprava iz sociologije znanja. Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 123)

- 1.1. Kakšen pomen ima socializacija za posameznika? Navedite tri vidike. Lahko si pomagate z virom 1.

Prvi vidik: _____

(1)

Drugi vidik: _____

(1)

Tretji vidik: _____

(1)
(3 točke)

- 1.2. Izberite enega od navedenih vidikov in ga podrobneje predstavite.

(2 točki)

1.3. Na pomen socializacijskega procesa opozarjajo tudi primeri izoliranih otrok.

1.3.1. Navedite en primer.

(1)

1.3.2. Kratko predstavite posledice izostanka socializacije pri izoliranih otrocih.

(3)
(4 točke)

1.4. Navedite štiri dejavnike socializacije v modernih družbah.

(2 točki)

1.5. Katera institucija v modernih družbah ima najpomembnejšo vlogo v procesu sekundarne socializacije?

(1 točka)

1.6. Kratko predstavite dve značilnosti tega dejavnika socializacije.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)
(2 točki)

- 1.7. Mladost kot prehodno obdobje med otroštvom in odraslostjo je v modernih družbah, kot ugotavljajo različni strokovnjaki, protislovno obdobje. Kratko predstavite dve posebnosti tega obdobja.

Prva posebnost: _____

_____ (1)

Druga posebnost: _____

_____ (1)
(2 točki)

- 1.8. Kratko razložite enega od razlogov za sorazmerno težavne in dolgotrajne prehode mladih v odraslost v modernih družbah (tudi v Sloveniji).

(2 točki)

- 1.9. Kratko pojasnite prehode v odraslost v tradicionalnih družbah. Vključite dve značilnosti.

(2 točki)

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vir 1

Z drugimi besedami, tisti, ki se z vidika družbenih vrednot izkažejo, bodo uvrščeni visoko in bodo verjetno prejeli različne nagrade. Deležni bodo vsaj visokega ugleda, saj ponazarjajo in posebljajo skupne vrednote.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 33)

2.1. Katera razlaga družbene slojevitosti je razvidna iz vira 1?

(1 točka)

2.2. Predstavite tri značilnosti razlage družbene slojevitosti, ki ste jo prepoznali v besedilu.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)

Tretja značilnost: _____

(1)
(3 točke)

2.3. Predstavite temeljne dimenzije (razsežnosti) družbenega statusa.

Prva dimenzija: _____

(1)

Druga dimenzija: _____

(1)

Tretja dimenzija: _____

(1)
(3 točke)

2.4. Kaj je statusno neskladje? Opredelite ga in navedite primer.

Opredelitev: _____

_____ (1)

Primer: _____

(1)
(2 točki)

2.5. Kako imenujemo znake, po katerih lahko sklepamo o statusu posameznika? V odgovoru navedite tudi primer znaka, ki zaznamuje status.

Poimenovanje: _____

(1)

Primer: _____

(1)
(2 točki)

2.6. Kaj je pripisani družbeni status?

_____ (1 točka)

2.7. Vpliv pripisanega družbenega statusa v modernih družbah se je zmanjšal. Pojasnite to spremembo in navedite, kaj je nadomestilo njegov vpliv.

Pojasnilo: _____

_____ (1)

Nadomestilo: _____

(2)
(3 točke)

Vir 2

Tipične lastnosti zahodnoevropskega plemstva so se razvile v časih njegove relativne samostojnosti do monarha. Za ta sloj je značilna zavest in življenjski slog, ki ga zmore ustvariti le povsem brezdelna skupina: viteška morala (bojevitost s plemenitimi nameni – boj poteka po strogih pravilih), zaščitniško obnašanje do žensk in šibkih, prezir do dela in gospodarskih dejavnosti nasploh, ukvarjanje z zelo omejenim številom dejavnosti (vojskovanje, lov, urjenje v vojaških veščinah ...)

(Flere, S. (1992): Uvod v sociologijo, ČZ Uradni list RS, Ljubljana, str. 112)

2.8. Katera oblika družbene slojevitosti je razvidna iz vira 2?

(1 točka)

2.9. Razložite dve značilnosti oblike družbene slojevitosti, ki je razvidna iz vira 2.

Prva značilnost: _____

(1)

Druga značilnost: _____

(1)
(2 točki)

2.10. Pojasnite, kaj je vertikalna družbena mobilnost.

(2 točki)

3. Odločanje v skupnosti

Vir 1

Prva dolžnost Države je poskrbeti, da je vsak tu rojeni otrok dobro nastanjen, oblečen, nahranjen in izobražen, dokler ne doseže let samostojnosti.

(Ruskin, J. (1867), povzeto po Jay, A. (2006): Oxford Dictionary of Political Quotations, Oxford University Press, Oxford, str. 336)

3.1. Preberite besedilo v viru 1 in odgovorite na vprašanja.

3.1.1. Katero razsežnost moderne države zagovarja avtor zgornjega citata?

(1)

3.1.2. Ali pri tem govori o državi v ožjem ali širšem smislu?

(1)

3.1.3. Kateri konstitutivni elementi tvorijo državo v širšem smislu?

Konstitutivni element 1: _____

Konstitutivni element 2: _____

Konstitutivni element 3: _____

(3)
(5 točk)

Vir 2

Pojem so skovali italijanski fašisti, da bi opisali svoje lastne težnje. Toda od leta 1928 se je začel uporabljati kot skupni imenovalec fašizma in komunizma. [...] Koncept totalitarizma so zavračali oboji, komunisti in fašisti, to je totalitaristi sami.

(Davies, N. (1998), Europe: A History, Harper Perennial, New York, str. 944–945)

3.2. Vir 2 govori o totalitarizmu kot določeni vrsti političnega sistema. Katera vrsta sodobnega političnega sistema je nasprotje totalitarizmu?

(1 točka)

3.3. Navedite tri lastnosti, po katerih se ta sistem bistveno razlikuje od totalitarizma.

Prva lastnost: _____

_____ (1)

Druga lastnost: _____

_____ (1)

Tretja lastnost: _____

_____ (1)
(3 točke)

Vir 3

V svobodni državi morajo vselej obstajati stranke.

(Edmund Burke, 1775, cit. v: Jay, A. (2006): Oxford Dictionary of Political Quotations. Oxford: Oxford University Press, str. 62)

3.4. Demokratični sistemi temeljijo na participaciji (udeležbi) različnih subjektov. Kratko pojasnite, zakaj so politične stranke pomembne za moderne demokratične sisteme, tako da navedete eno utemeljitev.

_____ (1 točka)

3.5. V čem se interesne skupine razlikujejo od političnih strank?

_____ (1 točka)

- 3.6. Navedite pet načinov politične participacije (udeležbe), za katere se lahko posameznik – državljan odloči v demokratičnem političnem sistemu.

Prvi način: _____ (1)

Drugi način: _____ (1)

Tretji način: _____ (1)

Četrty način: _____ (1)

Peti način: _____ (1)
(5 točk)

- 3.7. Birokratske organizacije so po Maxu Weberu bistveno učinkovitejše od prejšnjih organizacij, značilnih za tradicionalno družbo. Navedite dve značilnosti birokratskih organizacij in pojasnite, kako vsaka od njiju prispeva k učinkovitosti birokratskih organizacij.

Prva značilnost: _____ (1)

Pojasnilo: _____
_____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Pojasnilo: _____
_____ (1)
(4 točke)

4. Družina

4.1. Zakaj uvrščamo družino med primarne družbene skupine?

(2 točki)

4.2. Kaj je monogamija?

(1 točka)

4.3. S čim povezujemo načelo endogamije? Razložite ga.

(2 točki)

Vir 1

Družbeni ustroj Evrope se je vse tja do 18. stoletja, se pravi vse dotlej, dokler naša celina ni začela izgubljati značilnosti predvsem kmetijskega območja, sukal okoli družine, to je okoli domačije, ki ni bila le središče biološke reprodukcije, marveč tudi gospodarske proizvodnje, ki je zagotavljala vzdrževanje in samo avtarkičnost družine. Gospodarstvo je slej ko prej ostajalo hišno gospodarstvo, katerega središče je hiša, trgovina pa je ostajala obrobna zadeva.

(Matteucci, N. (1999): Država, FDV, Ljubljana, str. 116)

4.4. Kateri funkciji družine sta omenjeni v besedilu?

Prva funkcija: _____ (1)

Druga funkcija: _____ (1)
(2 točki)

4.5. Razložite, kako sta se ti dve funkciji do danes spremenili.

Sprememba prve funkcije: _____

(2)

Sprememba druge funkcije: _____

(2)

(4 točke)

4.6. Navedite še eno od drugih funkcij družine.

(1 točka)

4.7. Pojasnite razliko/povezanost med družino in gospodinjstvom.

(3 točke)

- 4.8. Statistični podatki kažejo, da v mnogih evropskih družbah v zadnjih desetletjih narašča število razvez, zmanjšuje pa se število sklenjenih zakonskih zvez. Navedite tri vzroke za to.

Prvi vzrok: _____

_____ (1)

Drugi vzrok: _____

_____ (1)

Tretji vzrok: _____

_____ (1)
(3 točke)

- 4.9. Pojasnite pojma »družina prokreacije« in »družina orientacije«.

Družina prokreacije: _____

_____ (1)

Družina orientacije je: _____

_____ (1)
(2 točki)

Prazna stran